

Notat om nye muligheder for kommuneplanlægning for bynatur

Københavns Kommune har med Kommuneplan 2024 besluttet at udarbejde et kommuneplantillæg for bynatur for at styrke biodiversitet og bynatur i byudviklingen. Siden 2024 har det med ændringer i planloven været muligt at integrere bynatur i kommuneplanlægningen i højere grad end tidligere. Notatet præsenterer de nye lovgivningsmæssige muligheder samt eksempler på, hvordan andre kommuner har implementeret bynatur i deres kommuneplanlægning.

Baggrund

Med vedtagelsen af Københavns Kommuneplan 2024 besluttede Borgerrepræsentationen at forvaltningen skal udarbejde et kommuneplantillæg for bynatur, når den statslige vejledning om klima og bæredygtighed i planlægningen er offentliggjort. Vejledningen blev publiceret den 10. december 2024 og beskriver Planlovens nye muligheder for at planlægge for bynatur i kommune- og lokalplanlægningen.

Københavns Kommunes kommuneplantillæg for bynatur skal ifølge Kommuneplan 2024 ”sikre at biodiversitet og grønne områder fastlægges og anlægges tidligt i byudviklingen, principper for krav om mere grøn og højere kvalitet af det grønne, og at der planlægges med flere lommeparker og grønne stiforbindelser”.

I de følgende beskrives nye muligheder og lovgivningsmæssige rammer for at indtænke bynatur i et kommuneplantillæg. Der gives desuden konkrete eksempler på hvordan bynatur er blevet implementeret i kommuneplanlægningen i andre kommuner.

Nye værktøjer i planloven

Helt overordnet har Københavns Kommune vide lovgivningsmæssige rammer for at understøtte og sikre bynatur gennem kommuneplanen. Med ændringerne i planloven fra 2024 er det muligt at planlægge for både omfang og kvalitet af bynaturen, når byen udvikles. Det er altså i høj grad op til Borgerrepræsentation at vurdere og definere de politiske ambitioner for bynaturens rolle i den københavnske byudvikling.

Begrønningsprocent

Planloven giver kommunerne mulighed for at fremme natur og biodiversitet ved at fastsætte en minimumsprocent for andelen af grønne arealer, herunder naturarealer, i kommuneplanens rammebestemmelser. Dette kan danne grundlag for efterfølgende lokalplanlægning og sikre en strategisk tilgang til bynatur.

Ved at integrere planlægning for bynatur på kommuneplanniveau skabes der en overordnet retning for, hvor der er behov for øget bynatur i København. En kobling mellem bynatur og kommuneplanens rækkefølgeplan kan samtidig bidrage til at skabe større forudsigelighed for både borgere og bygherrer, idet kommuneplanen på forhånd kan tydeliggøre Københavns Kommunes visioner for bynatur i nye byområder.

Kommunen har metodefrihed i fastsættelsen af en eventuel begrønningsprocent og kan konkret definere, hvilke elementer der skal indgå i vurderingen af grønne arealer i de enkelte områder. Dette kan f.eks. inkludere begrønning af facader og tage. Denne fleksibilitet giver mulighed for, at Borgerrepræsentationen kan fastsætte et ambitionsniveau, der passer til lokale behov og prioriteringer.

Biofaktor i kommuneplanen

Eksempel fra Frederiksberg Kommune

Frederiksberg Kommune har i deres seneste kommuneplanforslag indarbejdet krav til biofaktor for et områdes ubebyggede arealer. Biofaktoren udregnet på en skala fra 0,0-2,0 skal anvendes i lokalplaner og mindst være 0,5 for de ubebyggede arealer. Det er desuden et mål at biofaktoren for både ubebyggede områder og for hele lokalplanområdet som udgangspunkt ikke må være nedgående. Derfor skal eksisterende biofaktor for ubebyggede arealer og lokalplansområdet udregnes på forhånd.

Frederiksberg Kommune beskriver desuden i deres kommuneplanforslag at det ud fra en helhedsvurdering kan det fastsættes at biofaktoren skal være over 0,5.

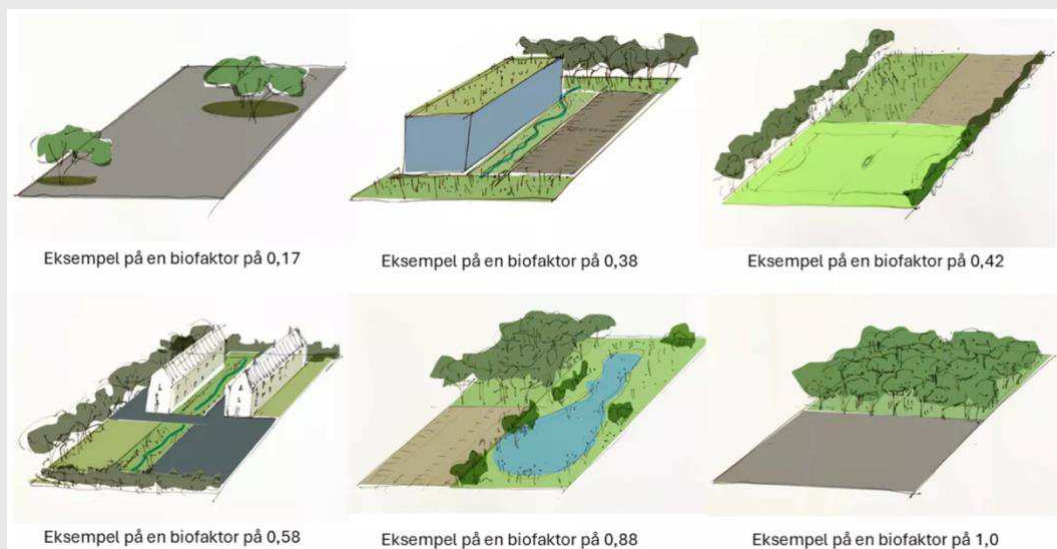

Illustration med eksempler på forskellige biofaktorscorer. Svendborg Kommune.

Kvalitet af bynatur

Med planlovens bestemmelser om naturforhold og grønne arealer får kommunerne mulighed for at fastsætte krav til kvaliteten af ny bynatur. Dette kan ske gennem lokalplanbestemmelser, der omhandler etablering af specifikke naturarealer og beplantningstyper, herunder specifikke hjemmehørende arter, der kan styrke biodiversiteten. Der kan ligeledes stilles krav til vækstbetingelser, både over og under jordoverfladen (fx næringsfattig jord), for at sikre, at beplantningen er levedygtig og understøtter en langsigtet bynatur.

Kommunen kan fastsætte betingelser om relevante jordbunds- og afvandringsforhold for at sikre optimale rammer for beplantning og grønne områder. Dette bidrager til at sikre, at de planlagte naturarealer etableres på en bæredygtig og holdbar måde.

Kommunalbestyrelsen kan desuden stille krav om, at ibrugtagning af ny bebyggelse forudsætter etablering af de nødvendige grønne fællesanlæg. Dette sikrer, at de planlagte naturkvaliteter er til stede fra begyndelsen og bidrager til en grønnere byudvikling til gavn for både beboere og biodiversitet.

Grøn og blå kvalitet i kommuneplanen

Eksempel fra Svendborg Kommune

Svendborg Kommune har i deres seneste kommuneplanforslag indarbejdet generelle rammebestemmelser for den grønne og blå kvalitet i lokalplanlægningen. Bestemmelserne skal understøtte bynatures udvikling på "både offentlige og private arealer gennem planlægning, udformning af anlæg og drift". Bestemmelserne omfatter både krav til kvalitet, vækstbetingelser samt særlige krav til grøn kvalitet ved kompakte boligområder.

Eksempler på krav til kvalitet:

- Der skal plantes mindst 3 træer pr. 1.000 m² ubebygget fri- og opholdsareal.
- Fælles parkeringsarealer på mere end 10 parkeringspladser skal begrønnes med træer. Der skal mindst plantes ét træ pr. 5 parkeringspladser**.

Eksempler på krav til vækstbetingelser:

- vandområder/åbne vandløb og søer skal etableres med mulighed for udvikling af naturlig vegetation langs bredderne.
- parkeringskældre skal ved dimensionering og afvandingstekniske forhold udføres således, at eventuelle friarealer ovenpå parkerings-kælderen kan udføres med træplantninger ovenpå kælderdek.

Eksempler på særlige krav til grøn kvalitet ved kompakte boligområder

- Balance imellem rekreative funktioner og bynatur
- antal træer og buske,
- placeringen af beplantningen,
- typen af beplantning der skal anvendes,
- beplantning/udformning langs regnvandsbassiner, -kanaler og vandløb.

Kilde: Forslag til Kommuneplan 2025, Svendborg Kommune

Øvrige muligheder for planlægning for bynatur i kommuneplanen

Planloven indeholder en række andre muligheder for at planlægge for bynatur i kommuneplanen. Både indirekte ved en prioritering af arealanvendelse til natur, men også direkte ved konkrete retningslinjer om Grønt Danmarkskort og naturbeskyttelse.

Den planmæssige regulering kan variere fra overordnede mål i kommuneplanen til retningslinjer og helt specifikke krav i kommuneplanens rammebestemmelser. Foruden overordnede mål eller konkrete krav er det også muligt at understøtte mere bynatur gennem planlægningsmæssige incitamenter.